

Informacja dla beneficjentów XI priorytetu
Kultura i dziedzictwo kulturowe
Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ)
w zakresie przepisów i reguł dotyczących pomocy publicznej
30 maja 2008 r.

Informacje Ogólne

Od dnia 1 maja 2004 r. w Polsce obowiązują właściwe w zakresie pomocy publicznej przepisy prawa Wspólnotowego określające zarówno warunki dopuszczalności pomocy publicznej, jak i zasady jej nadzorowania. W szczególności ocena tego, czy dane wsparcie może być uznane za pomoc publiczną odbywa się obecnie w oparciu o przepis art. 87 ust. 1 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE) o brzmieniu: *Z zastrzeżeniem innych postanowień przewidzianych w niniejszym Traktacie, wszelka pomoc przyznawana przez Państwo Członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna ze wspólnym rynkiem w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi.* Zgodnie z ugruntowaną wykładnią przytoczonego artykułu, **wsparcie dla podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą podlega przepisom dotyczącym pomocy publicznej, o ile jednocześnie spełnione są następujące przesłanki:**

- 1) udzielane jest ono przez państwo lub ze środków państwowych,
- 2) przedsiębiorca uzyskuje przysporzenie na warunkach korzystniejszych od oferowanych na rynku,
- 3) pomoc ma charakter selektywny (uprzywilejowuje określonego lub określonych przedsiębiorców albo produkcję określonych towarów),
- 4) **grozi zakłóceniem lub zakłóca konkurencję oraz wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi UE.**

Biorąc powyższe pod uwagę, w celu stwierdzenia czy dane wsparcie stanowi pomoc publiczną w rozumieniu art. 87 ust. 1 TWE, konieczne jest rozważenie, czy spełnione są wszystkie przesłanki zawarte w tym przepisie.

Dla potrzeb składania wniosku w ramach XI priorytetu PO IiŚ proponuje się przyjęcie następujących założeń dla dofinansowania z funduszy strukturalnych w ramach priorytetu:

- **przesłanka dot. publicznego pochodzenia środków pomocowych jest spełniona.**
- **przesłanka dot. selektywnego charakteru pomocy jest spełniona**

Tym samym beneficjent XI priorytetu PO IiŚ nie bada spełnienia powyższych dwóch przesłanek – beneficjent powinien założyć, że są one spełnione.

Natomiast konieczne jest zbadanie spełnienia pozostałych warunków/przesłanek:

1) **status przedsiębiorcy**

- w odniesieniu do pojęcia **przedsiębiorcy/przedsiębiorstwa** w prawie wspólnotowym należy podkreślić – **pojęcie to jest rozumiane bardzo szeroko i obejmuje swym zakresem wszystkie kategorie podmiotów zaangażowanych w działalność gospodarczą, niezależnie od formy prawnej tego podmiotu i źródeł jego finansowania**. Co więcej, nie ma znaczenia fakt, iż są to podmioty nie nastawione na osiąganie zysku.
- **należy podkreślić, iż przepisy prawa wspólnotowego znajdują zastosowanie także do podmiotów sektora publicznego prowadzących działalność gospodarczą**. Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, obowiązek stosowania przepisów w zakresie pomocy publicznej potencjalnie może dotyczyć wszystkich podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, bez względu na to czy przepisy obowiązujące w danym państwie członkowskim przyznają danemu podmiotowi status przedsiębiorcy.

Działalność gospodarcza a działalność kulturalna

- pomocy publicznej nie będzie stanowić wsparcie udzielane podmiotom z natury nie prowadzącym działalności gospodarczej. Przykładem takich podmiotów są instytucje kultury, których głównym celem statutowym, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. Nr 13, poz. 123 z późn. zm.), jest prowadzenie działalności kulturalnej, czyli tworzenie, upowszechnianie i ochrona kultury. Zgodnie z art. 3 ust. 2 ww. ustawy, **działalność kulturalna nie stanowi działalności gospodarczej** w rozumieniu odrębnych przepisów. **Pomoc publiczna dla instytucji kultury mogłaby wystąpić w przypadku prowadzenia przez nie działalności innej niż kulturalna, co jest możliwe pod warunkiem zamieszczenia takich postanowień w statucie (art. 13 ust. 2, pkt 6 ww. ustawy) i przeznaczenia uzyskanych środków na taką działalność.**
- w literaturze wskazuje się, iż **przedsiębiorstwa w prawie konkurencji nie mają tzw. klasyczne instytucje kultury (teatry, muzea, biblioteki, archiwa)**. Natomiast wyłączenie z kręgu przedsiębiorców nie dotyczy innych podmiotów prowadzących działalność kulturalną, nawet jeżeli działalność taka nie jest nastawiona na osiąganie zysku i jest wykonywana przez podmioty należące do tzw. niekomercyjnego sektora gospodarki. Jak już wspomniano na początku, we wspólnotowym prawie konkurencji przyjmuje się, iż dla zakwalifikowania danego podmiotu do kategorii przedsiębiorstw nie jest konieczne, by podmiot ten działalność gospodarczą prowadził w celach zarobkowych ...” [Oficjalne stanowisko UOKiK].

2) **Uzyskanie przysporzenia na warunkach korzystniejszych od oferowanych na rynku**

- Przez „przysporzenie” należy rozumieć korzyść ekonomiczną osiąganą przez podmiot, na rzecz którego dokonywany jest transfer zasobów.
- Jednocześnie przesłanką wystąpienia pomocy publicznej nie jest jakiegokolwiek przysporzenie, lecz jedynie takie, które następuje na warunkach korzystniejszych, niż rynkowe.

W dokumencie „Pomoc Publiczna w programach operacyjnych 2007-2013. Poradnik dla administracji publicznej wraz z komentarzami do Rozporządzeń Ministra Rozwoju regionalnego”, MRR, marzec 2008 r. stwierdzono, że „...Istotą warunków rynkowych jest możliwość swobodnego – i na równych, konkurencyjnych prawach – oferowania towarów i usług przez wszystkie zainteresowane podmioty. Większość trybów udzielania zamówień publicznych, określonych w przepisach Prawa zamówień publicznych, zapewnia dochowanie takich warunków. Zamówienie publiczne udzielone w tych trybach i z poszanowaniem

pozostałych przepisów Prawa Zamówień Publicznych (zwłaszcza tych, które dotyczą sposobu wyboru dostawcy lub wykonawcy) zazwyczaj nie stanowi pomocy publicznej”

3) zakłócenie konkurencji oraz wpływ udzielonego wsparcia na wymianę handlową między państwami członkowskimi

Zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, decydujące znaczenie dla oceny zakłócenia konkurencji ma ustalenie czy pomoc wzmacnia pozycję danego przedsiębiorstwa w porównaniu z innymi przedsiębiorcami – czyli decyduje ewentualne wzmocnienie pozycji rynkowej beneficjenta pomocy w stosunku do jego konkurentów.

Generalnie przesłanka groźby zakłócenia konkurencji oraz wpływu udzielonego wsparcia na wymianę handlową między państwami członkowskimi ma miejsce w sytuacji, gdy dane wsparcie udzielane jest przedsiębiorcy uczestniczącemu w wymianie handlowej między państwami członkowskimi. Kiedy pomoc publiczna wzmacnia pozycję przedsiębiorstwa w porównaniu do innych przedsiębiorstw konkurujących w handlu wewnątrzspółnotowym, zakłada się, iż chociażby potencjalnie handel ten został przez tę pomoc naruszony.

Reasumując należy uznać, iż tylko wsparcie udzielane przedsiębiorcom konkurującym na lokalnych rynkach towarów i usług, na których nie dochodzi do konkurencji z towarami pochodzącymi z innych państw członkowskich, może zostać uznane za niepodlegające dyspozycji art. 87 ust. 1 TWE. [Oficjalne stanowisko UOKiK]

Wybrane wnioski z decyzji Komisji Europejskiej dotyczące poszczególnych działań w ramach PO IŚ przedstawione zostały w Załączniku.

Rekomendacja dla beneficjentów XI priorytetu POIiŚ

Zaleca się zachowanie szczególnej ostrożności w przypadku gdy w ramach projektu przewidziano budowę, rozbudowę, remont, przebudowę, rewaloryzację, konserwację, renowację, restaurację, zachowanie lub adaptację obiektu/ zespołów obiektów z przeznaczeniem na działalność komercyjną (w tym np. prowadzenie kawiarni, restauracji, sklepów lub wynajem powierzchni w celach komercyjnych).

Beneficjent powinien wykazać, że realizacja wskazanej (komercyjnej) części projektu jest racjonalna i niezbędna oraz, że jest przedmiotem analizy i oceny przeprowadzonej pod kątem pomocy publicznej.

Jednocześnie, w przypadku wątpliwości co do występowania pomocy publicznej w projekcie należy mieć na uwadze następujące fakty:

- konieczność indywidualnej notyfikacji projektu zgodnie z odpowiednimi przepisami krajowymi i wspólnotowymi,
- potrzeba uwzględnienia w harmonogramie czasu potrzebnego na dokonanie procesu notyfikacji,
- w trakcie procesu notyfikacji możliwa jest znacząca ingerencja Komisji Europejskiej w kształt projektu łącznie ze zmianą wartości dofinansowania.

Ponadto należy pamiętać, iż kwestie związane z pomocą publiczną będą analizowane nie tylko na etapie oceny, lecz również będą przedmiotem kontroli realizacji projektu prowadzonej przez właściwe jednostki zarówno w trakcie, jak i po zakończeniu realizacji inwestycji.

Ponadto należy wskazać, iż co do zasady pomoc publiczna nie jest dopuszczalna z wyjątkiem sytuacji wskazanych w TWE. Komisja Europejska jest organem, któremu przysługuje prawo do orzekania o zgodności pomocy publicznej ze wspólnym rynkiem. W związku z powyższym stwierdzenie, iż w danym przypadku może występować pomoc publiczna pociąga za sobą konieczność notyfikacji danego środka pomocowego do Komisji Europejskiej. Pomoc publiczna uznana za niezgodną ze wspólnym rynkiem podlega zwrotowi wraz z odsetkami.

Jednocześnie należy wskazać, że właściwymi i kompetentnymi organami uprawnionymi do wydawania oficjalnych wykładni prawa pomocy publicznej są Europejski Trybunał Sprawiedliwości oraz Komisja Europejska. Tym samym interpretacje i omówienia orzeczeń zawarte w niniejszym dokumencie nie zawierają i nie mogą zawierać prawnie wiążących wykładni z zakresu europejskiego prawa konkurencji.

Użytecznym narzędziem w zakresie dot. zagadnień pomocy publicznej jest dokument pn. „Pomoc Publiczna w programach operacyjnych 2007-2013. Poradnik dla administracji publicznej”, MRR, marzec 2008 r., dostępny w wersji elektronicznej na stronie internetowej: http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/Wiadomosci/Strona+glowna/poradnik_pomoc_publiczna_dla_administracji.html

Omówienie decyzji Komisji Europejskiej dotyczących pomocy publicznej w sektorze kultury mających znaczenie dla projektów składanych w ramach XI priorytetu PO IŚ

Uregulowania prawne dotyczące pomocy publicznej w sektorze kultury są wyjątkowe ze względu na fakt umieszczenia w TWE specyficznego wyłączenia w Art. 87, ust. 3, pkt d) dla sektora kultury – za zgodną ze wspólnym rynkiem może zostać uznana *pomoc przeznaczona na wspieranie kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego, o ile nie zmienia warunków wymiany handlowej i konkurencji we Wspólnocie w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem*.

Jednocześnie Komisja Europejska stwierdziła¹, że dla zapewnienia osiągnięcia zamierzonego celu kulturalnego lub też dotyczącego zachowania dziedzictwa dofinansowanie może być dokonane jeżeli projekt zakłada wolny wstęp dla publiczności. Jeśli projekt zakłada koszty dla publiczności (opłatę za wstęp lub uczestnictwo), dofinansowanie może być udzielone w celu pokrycia tych kosztów projektu, które w rozsądny sposób nie mogą być pokryte przez inne źródła dochodu danego projektu. Koszty projektu powinny być rozumiane w szerszym znaczeniu – z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia trwałości projektu oraz rozsądnej stopy zwrotu

Poniżej przedstawione zostaną decyzje Komisji Europejskiej, które mają znaczenie dla beneficjentów XI priorytetu PO IŚ. Znaczna część z nich została wydana przy okazji decyzji Komisji w przypadku, gdy nie stwierdzono, aby udzielona pomoc zmieniała *warunki wymiany handlowej i konkurencji we Wspólnocie w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem*.

Decyzje dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego

Komisja decydując o tym, czy dany środek nakierowany na zachowanie dziedzictwa kulturowego nie zmienia warunków wymiany handlowej i konkurencji we Wspólnocie w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem brała pod uwagę następujące czynniki²:

- czy celem jest rzeczywiście ochrona kulturowego dziedzictwa kraju. Na taki stan rzeczy wskazywać może fakt, że obiekty kwalifikujące się do wsparcia są zabytkami kultury wpisanymi do rejestru zabytków. Dodatkowym atutem jest każdy dodatkowy wyróżnik zabytku – np. wpisanie na listę światowego dziedzictwa, uznanie za Pomnik Historii etc.
- czy środek jest uznawany za niezbędny. W przypadku zabytków taka możliwość powstaje, ponieważ jego przeprowadzenie generuje dodatkowe koszty. Powstają one z uwagi na konieczność stosowania specjalnych materiałów lub zatrudnianie wyspecjalizowanych pracowników. Zgodnie ze szczególnymi wymogami prawnymi koszty renowacji lub gospodarowania obiektami wpisanymi do rejestru zabytków są zazwyczaj wyższe niż analogiczne koszty odnoszące się do obiektów nie wpisanych do rejestru zabytków. Uznaje się, że właściciele i posiadacze zabytków wpisanych do rejestru zabytków w przeciwnym razie nie byłoby w stanie sfinansować prac

¹ Sprawa nn 11/2002 United Kingdom

² sprawy N106/2005 Hala Ludowa, NN 55/2005 (ex N595/2004)Polska, zachowanie dziedzictwa kulturowego, N 560/01 and NN 17/02 Brighton West Pier, NN 11/2002 UK, NN 95/2002

konserwatorskich ze środków własnych. Komisja wskazuje także na istnienie dodatkowego kosztu związanego z zachowaniem lub poprawianiem historycznego znaczenia obiektu na przykład poprzez użycie tradycyjnych materiałów lub odtworzenie czysto dekoracyjnych właściwości obiektu.

- czy prace ograniczają się do ochrony zabytków, które bez dotacji uległyby zniszczeniu lub uszkodzeniu. Warto prześledzić orzeczenie (**N106/2005 Hala Ludowa**) w zakresie, w którym, zdaniem Komisji w tej sprawie nastąpiło ograniczenie środka pomocowego do ochrony dziedzictwa narodowego, ponieważ prace remontowe w hali dotyczyły jedynie zabytkowych elementów budynku. Jedynym celem finansowania była zatem renowacja i zapewnienie utrzymania budynku Hali Ludowej. Pomoc nie obejmowała zakresu działania związanego z działalnością przedsiębiorstwa
- Kryterium w myśl którego jedynym celem finansowania była zatem renowacja i zapewnienie utrzymania budynku, Komisja zastosowała także w przypadku sprawy **Hali Ludowej**³.

Decyzje dotyczące rozwoju infrastruktury kultury

Komisja uznała, że ograniczona skala lokalnych muzeów oraz niewielka kwota udzielanego im wsparcia powoduje, iż nie wpływa ono na handel między państwami członkowskimi. Ponadto, omawiane środki nie wspierały podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Były skierowane do osób fizycznych i instytucji *non-profit*, których działalność nie stanowi działalności gospodarczej i które nie działają w sektorze, w którym mogłaby istnieć konkurencja.

Inna sprawa **pomocy dla Ekomuzeum w Alzacji**⁴ dotyczyła wsparcia związanego z kompleksem średniowiecznych domów, wystawą dawnych przedmiotów użytku codziennego oraz zakładem, w którym zrekonstruowano typowe zawody sprzed wieków. Muzeum było uzupełnione infrastrukturą turystyczną, która składała się głównie z hotelu, restauracji i sklepików z rękodziełem. W działalność Ekomuzeum były zaangażowane trzy podmioty: dwa stowarzyszenia, składające się ze wspólnot lokalnych i wolontariuszy, w których posiadaniu znajdują się ekspozycje, zabytkowe budynki i tereny wokół nich. Trzeci podmiot to ECOPARC S.A. - stowarzyszenie prawa prywatnego, które posiada restaurację wraz z miejscami noclegowymi.

Wsparcie dla ECOPARC S.A. było przeznaczone na inwestycję polegającą na budowie hotelu. Wsparcie dla stowarzyszeń miało formę wsparcia na inwestycje i pomocy operacyjnej m.in. na renowację obiektów, konserwację i ochronę kolekcji zagranicznych, wyposażenie lokali przeznaczonych do sporządzania dokumentacji dzieł. Ponadto, Dyrekcja Regionalna Turystyki udzieliła jednemu ze stowarzyszeń subwencji przeznaczonych na umożliwienie zwiedzania niektórych obiektów muzeum osobom niewidzącym.

W odniesieniu do subwencji dla ECOPARC S.A., Komisja stwierdziła, że jest ona zgodna ze wszystkimi warunkami zaakceptowanego przez nią programu pomocy „*system interwencji publicznej dla turystyki*”. Gdyby jednak otrzymywane subwencje dawały mu bezpośrednią korzyść, mogłyby one stanowić pomoc publiczną, którą Komisja uznała za zgodną z art. 87 ust. 3 lit d TWE.

³ sprawa n106/2005 Polska – Hala Ludowa we Wrocławiu.

⁴ Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 21.01.2003 r. (NN 136/A/02).

W odniesieniu do stowarzyszeń, Komisja oceniła, że ich działalność polega głównie na konserwacji i administracji muzeum. Mimo, że prowadzą one działania częściowo związane z turystyką, Komisja zauważyła, że, działania te stanowią bardziej działalność naukową niż komercyjną, co potwierdza fakt, że Ekomuzeum jest kontrolowane przez Dyрекcję Muzeów Francji. W konsekwencji, Komisja stwierdziła, że stowarzyszenia nie stanowią w ogóle przedsiębiorstw w rozumieniu TWE, ponieważ nie są zaangażowane w działalność komercyjną w rozumieniu prawa konkurencji. A zatem udzielenie im subsydiów nie zapewnia im przewagi konkurencyjnej i nie stanowi pomocy publicznej w rozumieniu art. 87 ust. 1 TWE.

Ponadto, Komisja oceniła, że zasadniczo, działalność muzeologiczna nie stanowi przedmiotu wymiany międzynarodowej. Poza wyjątkiem, jaki stanowi kilka ważnych muzeów znanych na skalę międzynarodową, mieszkańcy krajów Wspólnoty nie przekraczają granic w celu zwiedzenia muzeum. Mając powyższe na uwadze, Komisja oceniła za mało prawdopodobne, że te środki stanowią pomoc publiczną w rozumieniu art. 87 ust. 1 TWE.

Decyzja Komisji Europejskiej z dn. 10. 10. 2007 r. (NN50/2007) dot. programu ubezpieczeń od odpowiedzialności dla austriackich muzeów federalnych.

Sprawa dotyczyła środka, zgodnie z którym Ministerstwo Finansów Austrii udzielało gwarancji w zakresie odpowiedzialności za szkodę za obiekty wypożyczane przez muzea federalne.

Komisja Europejska stwierdziła w przedmiotowej decyzji, że dany program stanowi pomoc publiczną. Jednocześnie zdaniem Komisji Europejskiej służy on promocji kultury i zachowaniu dziedzictwa kulturowego nie oddziałując na warunki handlowe i konkurencję wewnątrz wspólnoty w stopniu sprzecznym ze wspólnym interesem.

Dochodząc do wskazanej powyżej konkluzji Komisja stwierdzała min.. że dzięki temu, iż przedmiotowy program redukuje koszty muzeum w zakresie ubezpieczania wypożyczanych obiektów i tym samym dokonane oszczędności znajdują odzwierciedlenie w cenie biletów oraz możliwości organizacji większej ilości lepszych jakościowo wystaw.

W zakresie określenia czy omawiany środek stanowi pomoc publiczną należy wskazać na interesującą argumentację Komisji w następującym zakresie:

„Organizowanie ekspozycji w zakresie zgromadzonych zbiorów jest bardzo istotną częścią publicznej misji. Jednak w celu przyciągnięcia szerszej publiczności oraz aby uzupełnić własne zbiory, w muzeach federalnych organizują się specjalne wystawy częściowo oparte o eksponaty wypożyczone. (...) Kiedy muzea federalne starają się przyciągnąć krajowe i zagraniczne eksponaty konkurują z innymi prywatnymi i publicznymi muzeami w Austrii i Europie. Właściciele cennych kolekcji mogą zdecydować o wystaniu eksponatów w innych muzeach poza Austrią w zależności od warunków oferowanych przez te instytucje. Obecność wypłacalnego gwaranta dla możliwych szkód jest oczywistą zaletą w tym zakresie. Informacje przekazane przez Austrię wskazują, że oprócz publicznych dotacji, muzea federalne generują znaczące zyski pochodzące ze sprzedaży biletów oraz inne rodzaje działalności gospodarczej takie jak np. sponsoring, sklepy muzealne, kawiarnie, restauracje. Taka działalność stanowi działalność konkurencyjną na rynku lokalnym w stosunku do podmiotów gospodarczych, nastawionych na osiągnięcie zysku.

(...) Dlatego też, niezależnie od faktu czy całość działalności austriackich muzeów federalnych jest natury komercyjnej, stwierdza się, że muzea te w momencie organizacji wystaw powinny być uznawane za przedsiębiorstwa”.

Decyzje dotyczące rozwoju szkolnictwa

W sprawie dotyczącej szkolnictwa wyższego organizowanego przez publiczne uniwersytety⁵ ETS stwierdził, iż *państwo, ustanawiając i utrzymując tego rodzaju system nie ma na celu zaangażowania się w działalność zarobkową, wypełnia natomiast swoje obowiązki wobec własnego społeczeństwa w obszarach społecznym, kulturalnym i oświatowym. Ponadto, system o którym mowa jest finansowany, co do ogólnej zasady, ze środków publicznych, nie zaś przez uczniów lub ich rodziców. Na naturę tej działalności nie wpływa fakt, iż uczniowie lub ich rodzice muszą czasami uiszczać opłaty wpisowe lub za naukę, przez co publiczna działalność edukacyjna nie stanowi „usług” w rozumieniu art. 49 TWE.*

Powołując się na powyższe orzeczenie, Komisja Europejska uznaje, iż edukacja narodowa jest wyłączona z zakresu stosowania reguł konkurencji i rynku wewnętrznego⁶, a więc także z zakresu zastosowania przepisów o pomocy publicznej.

⁵ wyrok ETS z dnia 27 września 1988 r. w sprawie 263/86, Państwo Belgijskie przeciwko René Humbel i Marie-Thérèse Edel, Zbiór Orz. TS 1988, paragrafy 18-20

⁶ Komunikat Komisji – Usługi użyteczności publicznej w Europie, Dz. Urz. UE C17 z 19.1.2001, paragraf 29

Przykłady decyzji Komisji Europejskiej

Przykładowe sprawy dotyczące zawierające wskazówki dot. konkretnych działań

Decyzje dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego

Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 14.12.2005 r. (N 123/2005). dot. Programu dziedzictwa narodowego promującego turystykę

Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 13.05.2003 r. (NN 95/2002). dot. Programu regeneracji otoczenia historycznego

Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 27.05.2003 r. (NN 11/2002). dot. Funduszu zabytków Dziedzictwa Narodowego

Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 30.04.2003 r. (NN 114/2000.) dot. Programu dziedzictwa angielskiego

Decyzja Komisji Europejskiej z dnia NN 55/2005 dot. . polskiego programu pomocowego Zachowanie dziedzictwa kulturowego

Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 20.04.2005 r. (N 106/2005) dot. wsparcia dla Hali Ludowej we Wrocławiu

Decyzje dotyczące rozwoju infrastruktury kultury

Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 18.02.2004 r. (N 630/03) dot. Program pomocy dla lokalnych muzeów na Sardynii

Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 21.01.2003 r. (NN 136/A/02) dot. Pomocy dla Ekomuzeum w Alzacji

Decyzja Komisji Europejskiej z dn. 10.10.2007 r. C (2007) D/ 4322 FINAL (NN50/2007 (ex CP206/2005)) – Austria Indemnity scheme for federal museums

Dodatkowo: Orzeczenie ETS dotyczące rozwoju szkolnictwa artystycznego:

Wyrok ETS z dnia 27 września 1988 r. w sprawie 263/86, Państwo Belgijskie przeciwko René Humbel i Marie-Thérese Edel, Zbiór Orz. TS 1988, paragrafy 18-20.